

Posudek na diplomovou práci

Bc. Jevgenije Adamové

**Porovnávací analýza sémantických polí a významů barev
na základě české, litevské a ruské frazeologie**

K obhajobě předložená (opakovaně) diplomová práce na materiálu češtiny, ruštiny a litevštiny pojednává o frazeologizmech, jež ve své sestavě obsahují kolorativa. Zejména jsou analyzovány tyto barevné kategorie: č. *bílá; černá; růžová; červená; zelená; šedá, šedivá; žlutá; modrá; světlemodrá, bleděmodrá, blankytná; hnědá; barva*; r. *белый; чёрный; розовый; красный; зелёный; серый, седой; жёлтый; синий; голубой; коричневый; цвет*; lit. *balta; juoda; rausva, rožinė; raudona; žalia; žila, pilka; mėlyna; žydra, melsva; ruda; spalva*. Je třeba zdůraznit důležitost výzkumného záměru, šíři zpracovaného materiálu, kdy se do zorného pole dostává frazeologická látka baltická, která se méně často stává předmětem obdobné srovnávací analýzy, a striktní zaměření na metodologická východiska korpusové lingvistiky. Zpracování rozsáhlých dat si vyžádalo hodně času a úsilí (třeba pro excerpci potřebných frazémů z Korpusu současné litevštiny bylo třeba vypracovat zvláštní softwarový program), což v konečném důsledku vedlo ke vzniku rozsáhlých příloh: *Frekvenčního slovníku* (s. 1–62) a *Tématického frazeologického srovnávacího česko-rusko-litevského slovníčku se zaměřením na frazeologizmy barev* (s. 63–92). Poslední příloha může najít praktické uplatnění, tedy být využita studenty slavistiky a baltistiky jako učební pomůcka.

Základ diplomové práce tvoří kapitola *Porovnání a analýza extrahovaných kolorativ* (s. 23–55), ve které autorka na základě korpusových dat analyzuje jednotlivá seskupení „barevných“ frazémů, přičemž zde již nechybí (jak tomu bylo v předešlém zpracování diplomového úkolu) široký srovnávací ilustrativní materiál. Metodologická úskalí výzkumu a teoretický rámec stručně vymezuje *Předmluva* (s. 9–11), *Úvod* (s. 12–13) a podkapitoly úvodní části (s. 14–22): *Úvod do problematiky frazeologie a frazeografie, Národní frazeografické tradice a Národní jazykové korpusy zkoumaných jazyků a problematika práce s nimi*. Je jasně patrné, že autorka vychází ze současné české jazykovědné tradice; nejvíc čerpá z prací prof. F. Čermáka.

Větší problém spatřujeme ve formálním zpracování diplomové práce. V předložené podobě není důsledně použita kursiva. Vztahuje se to k názvům citovaných děl, ke tvarům uváděných (zkoumaných) lexémů, ke způsobu označení lexikálního významu či dokonce k jednotlivým písmenkům ve slově. Nesrovnalosti tohoto druhu se často vyskytují, když soubor původně psaný třeba

ve formátu wdp je následně pro potřebu tisku vizualizován ve formátu pdf. Samozřejmě zdaleka ne všechny případy absence či přebytku kursivy lze odůvodnit jen technickou závadou, nicméně teď je ji problematické odlišit od pochybení samotné autorky. Před tiskem nebo předložením práce v podobě pdf bylo každopádně nutné učinit závěrečnou korekturu. Kursiva není důsledně použita například zde: s. 12 (*sidabrinė*), 15 (Vaizdingieji lietuvių kalbos posakiai), 17 (Slovník české frazeologie a idiomatiky), 18 (Leksikologie a leksikografie), 19 (pozn. č. 37), 23 (... slovíčkem jako...), 36 (...*(na)psat...*), 37 (*o теле, лице, руках и волосах человека*), 38 (*2x nebo; držet zkrátka, na uzdě*; pozn. č. 92), 39 (*bez ztrát* či *k ziskům patří*; mělo být: „bez ztrát“ či „k ziskům patří“), 39 (světle), 40 (*červenou barvu*) atd. To samé se vztahuje k psaní tečky či čárky v pozici na konci věty: s. 15 (pozn. č. 24), 18 (pozn. č. 29), 19 (Vosylytė ; *přírovnání*³³ ; *astylistické*), 23 (pozn. č. 47), 24 (pozn. č. 24), 29 (...*халатах*^{66.67}) apod.

Některé nesrovnalosti jsou i v uspořádání bibliografického aparátu: na s. 10 (pozn. č. 8: *Frazeologija i kultura. 1. vyd. Olomouic...*), 14 (... 2. přeprac. A dopl. vyd., V nakl. Leda vyd. 1...), 15 (pozn. č. 19: *Obraz čeloveka vo frazeologii*), 18 (v pozn. č. 31 chybí *In.:*), 19 (pozn. 32 a dál včetně s. 60-61: BEČKA, J., *Slovník... ale VOSYLYTĚ K.;* *Palyginimų...*).

V případě některých vět zůstala nejasná syntaktická vazba a sémantická návaznost: „V případě Českého národního korpusu (dále ČNK) a Národního korpusu ruského jazyka by se dalo pracovat s orálními korpusy (musely by se však vytvořit nástroje k jejich analýze), avšak jejich absence v litevském korpusu dalších dvou zkoumaných jazyků by znemožnila komparaci a způsobila by asymetrii shromážděných dat, která by se pak nedala vykazatelně srovnávat a statisticky zkoumat“ (s. 15), „Ten zahrnuje svazky *Přírovnání* (1983), *Výrazy neslovesné* (1988), *Výrazy slovesné* (1994), *Výrazy větné* (2009) a nově i díl pátý, *Onomaziologický slovník*, jež doplňuje a sjednocuje dříve čtyři díly předchozí – frazémy a idiomy všech čtyř vydaných svazků řadí podle jednotného hlediska, a to podle významu“ (s. 17), „*Zelený anton* se v ČNK objevuje poprvé v roce 1989, kdežto *чёрный ворон* ve významu „uzavřený policejní vůz (či vůz tajných služeb), používaný k převozu zatčených nebo vězňů“ se v NKJRJ objevil už v roce 1974“, „Litevské *juodas darbas* navzdory slovníkovým výkladům *nekalá nebo podvodná činnost* se vyskytovala i u ruského frazeologizmu zmiňovaných významech“ (s. 38), „To by mohlo poukazovat na to, že slovo růžový ve frazeologismech se objevilo pouze jako přídavné jméno od slova růže, může to však také poukazovat na význačnost litevštiny...“ (s. 57), „Toto je patrné například z toho, že v nejstarších kolorativech s užitím modré a jejích odstínů symbolizuje tato barva svět snů, dále, který se později může proměnit až na svět za hranicemi našeho světa, na onen svět“ (s. 58).

Zřejmě z technických důvodů se v textu diplomové práce se vyskytují přebytečné meziřádkové mezery: s. 15 (mezi pozn. č, 21-22), 33, 36.

Na s. 21 v textu je odkaz na s. 12. Má být: s. 14–15.

Vzhledem k tomu, že práce má mít převážně českého čtenáře bylo by nanejvýš vhodné přeložit litevské příklady, alespoň v základním textu diplomové práce, kde to jednoduše nevyplývá z kontextu: s. 34, 39 apod.

Z věcného hlediska zasluhují zmínku následující body:

s. 16 v souvislosti s dílem Čelakovského by bylo na místě zmínit, že baltská látka v rovině srovnávací se vyskytuje již v *Mudrosloví*.

na s. 33 by bylo přínosné se zamyslet či zaměřit na povahu a původ litevského originálního hnízda frazémů: *baltomis veizėti, baltakiavo baltomis akimis, iš baltos veizėti, veiza iš baltos, baltas akis paversti, baltą akį turėti*. Zápornou konotaci předurčuje těsná vazba na lidovou magii, tedy tradice litevských zaříkadel, což přivádí k tomu, že vysoce urbanistické české a částečně ruské prostředí nemá ekvivalent (srov. mýtické pověsti o dobrovolné ztrátě zraku – *ap-akti/at-akti*). Ruským protějškem by byla FJ *дурной глаз*.

s. 38 v souvislosti s FJ *черная кошка пробежала* by bylo zajímavé se podívat na současnou variantu [*между ними*] *тараканы пробежали*.

s. 48–50 v souvislosti s kolorativem *голубой / žydras + ...* by bylo užitečné zjistit, jestli začátkem 90 let nějak klesala frekvence užití (< *голубая эстрада, голубой экран* ve významu „estráda, televize, kde se hojně uplatňují umělci netradiční sexuální orientace“).

s. 58 Tvzení, že „významy, které vkládáme do žluté a šedé se jeví jako záporné“ pravděpodobně v Litvě neobstojí, resp. by nemělo obstát. Žlutá barva je na statní vlajce, je to nejvíce rozšířená, tedy tradičně nejoblíbenější barva, kterou litevci natírají své domy.

Vzhledem k rozpětí zkoumané látky považuji počet věcných výtek a formálních připomínek za přijatelný. Diplomovou práci, již hodnotím známkou *velmi dobře*, doporučit k obhajobě.

Doc. PhDr. Ilja Lemeškin, PhD.

V Praze dne 4. září 2018.